

Dotsent.N.N.Abdusalomxodjayev

BOLALARGA TA'LIM TIZIMIDA BADIY-ESTETIK TARBIYANING AHAMIYATI

Ta'lim sohasidagi davlat siyosatining strategik maqsadi, innovatsion iqtisodiy rivojlanish talablariga, global dunyoda raqobatbardoshligi maqsadlariga va jamiyatning zamonaviy ehtiyojlariga muvofiq sifatli ta'limning mavjudligini oshirishdir.

Belgilangan maqsaddan kelib chiqib, ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayoni mamlakatimiz va xorijiy ta'lim nazariyasi va amaliyotini qayta ko'rib chiqish, ta'limga insonparvarlik xarakterini berish va shaxsni har tomonlama, barkamol rivojlantirish mexanizmlarini oydinlashtirish bilan birga olib borilmoqda. Bizning fikrimizcha, ta'lim tizimini modernizatsiya qilishning hozirgi yo'nalishi – shaxsni ma'naviy-axloqiy, madaniy jihatdan kamol toptirishning asosiy vositalaridan biri sifatida badiiy-estetik tarbiyadir.

Bolalarning maktabgacha, boshlang'ich umumiy, asosiy umumiy, o'rta (to'liq) umumiy va qo'shimcha ta'lim tizimlariga nisbatan ayniqsa muhim bo'lgan ushbu strategik maqsadni amalga oshirish "Uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish konsepsiyasi"da belgilangan. ustuvor vazifalarni hal qilishni talab qiladi:

tayanch ta'limning innovatsion xarakterini ta'minlash, shu jumladan ta'lim muassasalari tarmog'i tuzilmasini yangilash va ta'lim dasturlarining o'zgaruvchanligini rivojlantirish;

ta'lim muassasalarini ijtimoiy rivojlanish vositasi sifatida modernizatsiya qilish, bu "yashash joyi, sog'lig'i, ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, bolalarning erta rivojlanishini ta'minlaydigan ta'lim xizmatlari tizimini yaratish", qo'shimcha ta'lim tizimini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. maktab o'quvchilari uchun ta'lim va bolali oilalar uchun maslahat

Bolalar va o'smirlarni tarbiyalash va tarbiyalashda san'atga asoslangan badiiy-estetik tarbiya alohida ahamiyatga ega. Bu badiiy qadriyatlarga asoslangan, ularni anglashga va individual badiiy-ijodiy faoliyat orqali ularni asrab-avaylashga intiluvchi ma'naviy-axloqiy, madaniy shaxsni kamol toptirishning asosiy shartlaridan biridir.

Qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik ta'limning alohida ahamiyatini ta'kidlash kerak, bu "qo'shimcha ta'lim dasturlarini amalga oshirish, qo'shimcha ta'lim xizmatlarini ko'rsatish va ta'lim va ta'limni amalga oshirish orqali ta'lim va tarbiyaning maqsadli jarayoni. shaxs, jamiyat va davlat manfaatlarini ko'zlab asosiy ta'lim dasturlari doirasidan tashqarida axborot faoliyati

Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim quyidagi muhim xususiyatlarga ega:

- majburiy emas, bu bolalarning individual xususiyatlaridan kelib chiqqan holda qo'shimcha ta'lim muassasalarini va qo'shimcha ta'lim dasturlarini tanlashda qatnashishning ixtiyoriyligi va erkinligida ifodalanadi;

- tarbiya va ta'lim jarayoni bolalarning qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish asosida quriladi, bu ularning o'zini o'zi bilishi, o'zini namoyon qilishi va o'zini o'zi anglashiga yordam beradi;

- "o'qituvchi va talaba o'rtasidagi shaxslararo munosabatlarning dialog xarakteri" ustunlik qiladi;

- qo'shimcha ta'lim o'quv jarayonining amaliyotga yo'naltirilgan xususiyatiga ega bo'lib, uni ixtisoslashtirish yoki kasbiylashtirish imkonini beradi;

mazmuni va tashkiliy tuzilishi bo'yicha bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasalarining xilma-xilligi: bir intizomli (badiiy-estetik yo'nalish misolida) (musiq va san'at maktablari, saroylar, klublar va bolalar ijodiyoti uylari, studiyalar va boshqalar) va ko'p tarmoqli muassasalar (Yoshlar ijod saroyi, qo'shimcha ta'lim markazi va boshqalar). [9];

Bolalarga qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik yo'nalish keng tarqalganligi sababli, uning asosiy maqsadi musiqachi, raqqosa, rassom va boshqalarni shakllantirish emas, balki san'at vositalari orqali amalga oshiriladigan shaxsni tarbiyalashdir. San'atning ma'lum bir turi bo'yicha professional bo'lgan qo'shimcha ta'lim o'qituvchisi bolalar va o'smirlarni unga tanishtirish orqali ularning ichki dunyosini boyitish, ularni milliy va jahon badiiy madaniyati qadriyatlarini bilan tanishtirish uchun yanada qulay shart-sharoitlarni yaratishi mumkin. ma'naviy-axloqiy fazilatlarini rivojlantirish. Badiiy va estetik faoliyatning turli sohalarining kognitiv imkoniyatlari o'qituvchi bilan birgalikda ijodiy faoliyatni shaxsiy rivojlanish uchun ayniqsa samarali qiladi.

Bolalarga qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik tarbiyaning ahamiyati maktab ta'limi tizimi badiiy-estetik tarbiya imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqara olmagan bilan kuchaydi.

Hozirgi vaqtda bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik ta'lim bugungi kunda bolalarni ish bilan ta'minlash va bo'sh vaqtini tashkil etishning ijtimoiy ahamiyatga ega masalalarini hal qiladi, umumiy ta'limning "bo'shliqlarini" to'ldiradi, o'quvchilarning ijodiy va kasbiy qiziqishlarini rivojlantirish uchun sharoit yaratadi. san'atning turli sohalarida. Uning afzalliklari tufayli: faoliyatning turli yo'nalishlari, o'quvchi shaxsiga individual yondashuv, qo'shimcha ta'lim bolalar va o'smirlarga o'z taqdirini o'zi belgilash, hayot va kasbiy qiziqishlarni tushunish uchun maktab ta'limiga qaraganda kengroq imkoniyatlar beradi. Chunki o'quv fanlarining majburiy umumta'lim bloki ko'pincha bolalar va o'smirlarning muayyan ehtiyojlarini qondira olmaydi va ularning barqaror manfaatlarini shakllantiradi.

Qo'shimcha ta'lim san'atning biron bir sohasida professional-yo'naltiruvchi funktsiyani bajarmagan hollarda, u bolalar va o'smirlarni bo'sh vaqt madaniyatiga o'rgatadi. Bo'sh vaqtni tashkil etish madaniy merosning elementlaridan biri bo'lib, u ta'lim amaliyotida ham avloddan-avlodga o'tadi. Ularning shaxsiy, fuqarolik va axloqiy fazilatlarini shakllantirish talabalarning sevimli mashg'ulotlarini tanlashdagi afzalliklariga bevosita bog'liq. Shuning uchun, bu erda biz M.B. Zatsepina: "Bolalarning madaniy va bo'sh vaqtini o'tkazish - bu bolalar bog'chasi, boshlang'ich maktab, oila va qo'shimcha ta'lim muassasalarida ijtimoiy hayotning o'ziga xos, amaliy asosiy sohasi bo'lib, u insoniyatning ijtimoiy-madaniy tajribasini rivojlantirish uchun tashqi va ichki sharoitlarni yaratadi. turli madaniyat turlarining qadriyatlarini (ma'naviy, axloqiy, estetik) o'rganish va bilish jarayonida shaxsni rivojlantirish. Madaniyatning ta'limga kirib borishi bolalarning hissiy qulayliklarini yaratish va madaniy ehtiyojlarini qondirish, ularning ma'naviy salohiyatini, muhim kuchlarini va badiiy va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan ta'lim jarayonini shunday tashkil qilishni nazarda tutadi, bu esa pirovard natijada shakllanishiga olib keladi. bola madaniyatining asoslari [7] .

Bugungi kunda bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimidagi badiiy-estetik yo'nalish har biri o'z profiliga mos keladigan ta'lim muhitini tashkil etuvchi ta'lim markazlari tizimi sifatida ishlashi mumkin va kerak. Shuni tushunish kerakki, ta'lim muhiti nafaqat muayyan fanlar bo'yicha dasturlar va ko'rsatmalar to'plami, balki o'ziga xos mikrojamiyat - tanlangan san'at turining mazmuni va an'alarini birgalikda amalga oshiradigan o'quvchilar va o'qituvchilarning tirik jamoasidir. tadbirlar. Ta'lim muhiti, ayniqsa, qo'shimcha ta'lim tizimida ko'proq fikrlovchilar

jamoasidir. Bu erda hal qiluvchi omil o'qituvchilarning o'z fanining axloqiy va estetik qiymatiga shaxsiy qiziqishi, shuningdek, ularni ta'lim faoliyatida amalga oshirishning ijodiy xarakteridir.

Bolalar va o'smirlarning badiiy-estetik tarbiyasi, ayniqsa, qo'shimcha ta'lim uchun muhim bo'lgan badiiy ta'limga asoslangan bo'lsa, muvaffaqiyatli amalga oshirilishi mumkin. Badiiy ta'lim san'atning turli turlarida rivojlangan badiiy-estetik tarbiyaning umumiy qonuniyatlari va tamoyillariga, amaliy san'at pedagogikasining an'anaviy usullariga asoslanadi. Biroq, hozirgi vaqtda bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik ta'lim va badiiy tayyorgarlikni integratsiyalashning optimal modelini yaratish hali imkoni bo'lmadi.

Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim tizimi badiiy va estetik tarbiya bilan birgalikda davlat organlari: Ta'lim va fan vazirligi va Madaniyat vazirliklari e'tiborida.

Mamlakatimizda qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik ta'lim jarayonining maqsadlari, vazifalari, mazmuni, tashkil etilishi va amalga oshirilishi tegishli me'yoriy hujjatlar bilan tartibga solinadi:

Falsafiy, pedagogik-psixologik adabiyotlar, me'yoriy hujjatlarning nazariy tahlili asosida bolalarga qo'shimcha ta'lim tizimida badiiy-estetik ta'limning tuzilishi aniqlandi. Ushbu tuzilma quyidagilarni o'z ichiga oladi: "san'atga muhabbat va san'at asarlari bilan muloqot qilish zaruriyatini shakllantirish" va estetik ta'lim "hayotning barcha sohalarida go'zallikni tushunish va his qilish qobiliyatini shakllantirish" ga asoslangan badiiy ta'lim.]. Ushbu tuzilmaning tarkibiy qismlarining ahamiyati ularni qo'shimcha ta'lim dasturlari orqali amalga oshirish orqali ortadi.

Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim muassasalarida badiiy-estetik ta'limning mohiyatini ijtimoiy hodisa, murakkab ko'p bosqichli jarayon sifatida va nafaqat faol, ongli, faol muloqot qilish zarurligini rivojlantirishga qaratilgan maxsus tashkil etilgan faoliyat sifatida ko'rib chiqish kerak. estetik jihatdan ahamiyatli ob'ektlar va hodisalar, balki atrofdagi haqiqatni badiiy va estetik faoliyat orqali estetik o'zgartirish uchun ham.

Adabiyot:

1. Madaniyat va san'at sohasida bolalarga qo'shimcha ta'lim [Matn]: me'yoriy hujjatlar to'plami: mehnat munosabatlari, to'lov tartibi, pensiyalar, litsenziyalash, sertifikatlash va akkreditatsiya, pullik xizmatlar va soliqqa tortish / Tuzuvchi: S. N. Gorushkina, I. A. Tozzyakova, Yu. A. Shubin. - Rostov-na-Donu: Feniks, 2007. - 300 p.

2. Evladova, E.B., Loginova, L.G., Mixaylova, N.N. Bolalar uchun qo'shimcha ta'lim: O'rta kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quvchilari uchun darslik [Matn] / E.B. Evladova, L.G. Loginova, N.N. Mixaylova. – M.: VLADOS, 2002. – 352 b.

3. Kostina, A.V. Ommaviy madaniyat postindustrial jamiyat hodisasi sifatida [Matn] / A. V. Kostina. - M.: KomKniga, 2006. - 352 b.

6. Bochkareva, I.L. Tasviriy san'at shaxsni badiiy tarbiyalash vositasi sifatida. Zamonaviy ijtimoiy va falsafiy fanlar nuqtai nazaridan inson muammosi (3-son) [Elektron resurs] – Kirish rejimi: <http://www.egpu.ru>

7. Makhkamova Saodat Bakhtiyarovna (2024). THE FORMATION OF VISUAL ARTS SKILLS OF SCHOOLCHILDREN IN PERFORMING SKETCH, COMPOSITION AND CREATIVE WORKS. European Journal of Arts, (1), 63-66. doi: 10.29013/EJA-24-1-63-66

8. Jabbarov Rustam Ravshanovich, . (2024). THE STUDY OF TEACHING APPLIED DECORATIVE ARTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS THROUGH SOFTWARE SOLUTIONS: A REVIEW OF METHODOLOGICAL LITERATURE. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS*, 5(10), 106–111. <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-05-10-18>

9. Nigmatjon Nozimovich Talipov (2024). THE STAGES OF DEVELOPMENT OF THE ART OF ENGRAVING IN ANCIENT PERIOD AND THE MIDDLE AGES. *European Journal of Arts*, (1), 67-71. doi: 10.29013/EJA-24-1-67-71

10. Talipov Nozim Xamidovich , . (2024). CREATIVE TECHNOLOGIES FOR THE PROVISION OF ART EDUCATION TO FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS. *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES*, 5(01), 39–45. <https://doi.org/10.37547/philological-crjps-05-01-08>

11. Абдирасилов, С. (2021). Изобразительное искусство узбекистана в патриотическом и эстетическом воспитании школьников. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*.